

társtudományokról, amelyek a dísznövénykultúra feltárásában eredményesnek tekinthetők. Kiderül, hogy a tudományos munkák mellett magazinok és folyóiratok is hozzájárultak a témakör megismeréséhez.

A 29. évkönyv záró tanulmánya Bodnár Mónika tollából származik, aki az abrudbányai Marjalaki Kiss Lajos életét, munkásságát és emlékezetét vizsgálja. Írásának címe a *Marjalaki Kiss Lajos egykori abrudbányai polgári iskolai tanár (1913–1918) munkássága és menekülése Abrudbányáról Miskolcra*. Marjalaki már Abrudbányán is fontos tagja volt a közösségnek, a tanítás mellett más tevékenységeket is folytatott, például társszerkesztője volt az 1917–1918-ban működő hetilapnak, viszont tudományos

munkásságának kibontakozása Miskolcon töltött éveire tehető.

Látható, hogy a két kötet témáját, valamint a bemutatott írásokat tekintve változatos és egyedi. A tanulmányok folyamatosan fenntartják az olvasó kíváncsiságát, ugyanakkor az egyes írások végén található vizuális anyag által még közvetlenebbé és szemléletessé teszik a vázolt témákat. A két kötet, folytatva az előző évkönyvek hagyományait, kiváló olvasmányélményt nyújt a néprajzi tudománytörténet iránt érdeklődő szakembereknek és egyszerű olvasóknak egyaránt.

Trandafir Kinga

Beszámoló a Kriza János Néprajzi Társaság muzeológiai konferenciájáról

Múzeum – örökség – kommunikáció. A KJNT vándorkonferenciája. Kriza János Néprajzi Társaság – Sapientia EMTE Alkalmazott Társadalomtudományok Tanszék. Kolozsvár, Erdélyi Néprajzi Múzeum. 2022. október 14.

2022. október 14-én került megrendezésre a Kriza János Néprajzi Társaság vándorkonferenciája, melynek társszervezője a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Karának Alkalmazott Társadalomtudományi Tanszéke, helyszíne pedig a kolozsvári Erdélyi Néprajzi Múzeum volt, amelynek állandó kiállításába is betekintheztek a résztvevők. Az érdeklődők figyelmét nemcsak a változatos tematikájú előadások, hanem a rendezvény rövid és mégis tartalmas címe is felkelthette (*Múzeum – Örökség – Kommunikáció*).

A konferencia kezdetén Jakab Albert Zsolt, a KJNT elnöke és Tudor Sălăgean, az Erdély Néprajzi Múzeum igazgatója köszöntötték a hallgatóságot, majd a rendezvényt Berényi Marianna, a budapesti Néprajzi Múzeum kommunikációs osztályának vezetője nyitotta meg, aki *Új épület – új kommunikáció? A Néprajzi Múzeum és a néprajzi muzeológia változó jelene a kommunikációs praxis tükrében* című

plenáris előadásában hívta fel arra a figyelmet arra, hogy milyen lényeges szerepet tölt be a múzeumok életében a kommunikáció, ezért ma létkérdéssé vált bemutatni azt, hogy mivel foglalkoznak a néprajzosok, kiszakítva őket a gyűjtőgető tudós sztereotípiából. Ismertette, hogy a megújuló Néprajzi Múzeum miként erősítette meg online identitását weboldala, a közösségi média felületei, a tudomány- és sajtókommunikációja által. Az új arculatával érkező változás sikerességét bizonyítja a rengeteg kritikai, tájékoztató vagy ismeretterjesztő sajtómegjelenés, a televízió- és rádióműsorokban tett interjúk. Kiemelte, hogy az elért sikerek mellett nem szabad szó nélkül hagyni a múzeum egyedi külsejét, az átjárhatóságot, az épületről nyíló panorámát és a városligeti parkkal alkotott különleges kapcsolatát sem, melyek voltaképpen az intézmény arculatát erősítik meg. Hosszú távon sikerességét pedig úgy tudja fenntartani, ha nemcsak saját gyűjteményeiről, kiállításairól, projektjeiről

Trandafir Kinga (1999) – magiszteri hallgató, Kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár, trandafir.kinga@yahoo.com

kommunikál, hanem a néprajztudomány egészével is foglalkozik. A plenáris előadások sorát Lakner Lajos, a debreceni Déri Múzeum tudományos igazgatóhelyettese folytatta, aki *Változó látogatói magatartás. Változó múzeum?* címmel tartott bemutatót. Ebben az 1960-as évektől kezdve felvázolta a látogatói magatartásokat és a múzeumok változó feladatát is. A kezdeti, elsődleges ismeretterjesztő feladat (amikor a látogató számára az információszerzés volt a legfontosabb) után az 1980-as évektől egyre erősödő élménytársadalom számára már a megjelenés és a kiállítás módja vált hangsúlyossá. Az ezredfordulón a látogató már nemcsak szemelője volt mindannak, amit látott, hanem a kiállítás részese kívánt lenni. Ez azt jelentette, hogy a látogató számára már nem feltétlenül a tudás megszerzése volt a cél, hanem a szórakozás, a kikapcsolódás. Ezek a változások pedig új feladat elé állítják a múzeumokat, és megfigyelhető, hogy a folyamatos változásra, a látogatók különböző igényeire a múzeumok a különböző módon igyekeznek válaszolni.

A plenáris előadásokat két párhuzamos szekció követte, az elsöben Pozsony Ferenc, a Kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Intézetének tanára *A moldvai csángó örökség reprezentációja múzeumokban és tájházakban* címmel tartott előadást. Ebben bemutatásra kerültek különböző múzeumokban kiállított lakásbelső, népi textíliák, viseletek, fázekas termékek, vallásos tárgyak, illetve az előadó felhívta a figyelmet arra is, hogy a nemzetközi munkamigráció következtében miképpen értéktelenedik el ez a hagyományos csángó tárgyi kultúra. Sári Zsolt, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgató-helyettese arról beszélt, hogy a Skanzenben újonnan kialakított erdélyi tájegység miért foglal el kiemelkedő szerepet a múzeum életében. *Erdély reprezentációja a szentendrei Skanzenben* című előadásában szóba került a kutatás története, illetve a skanzen feladata, az értékmérés fontossága is. A bemutató során az erdélyi tájegységről és a régi, modellként szolgáló épületekről készült illusztrációkat is láthattak a résztvevők. Tötszegi Tekla, az Erdélyi Néprajzi Múzeum igazgatóhelyettese *Múzeumi élmény látásszerűeknek*

az Erdélyi Néprajzi Múzeumban címmel megtartott előadásában elhangzott, hogy míg Nyugat-Európában a második világháború után már voltak kezdeményezések a speciális nevelést igénylő emberek kulturális integrálására, addig Romániában az ilyen jellegű első megvalósítások csak 2006 környékére tehetőek. A bemutatás során vázolta az intézmény azon projektjeit, amelyek az eltérő képességű személyeket kívánják bevonni, illetve közelebb hozni hozzájuk a népi kultúrát.

A párhuzamos szekcióban Lengyel Emese és Lengyel Zsanett, a Debreceni Egyetem BTK Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskolájának doktoranduszai *A múzeumi digitális megoldások elméleti kérdései* című előadásukban az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet digitális térben létrejött kiállításainak, projektjeinek kapcsán a technológiai fejlődés múzeumokra gyakorolt hatását, a kultúra és a technológia kölcsönhatását mutatták be. Meglátásuk, hogy a karanténkultúra és a járványlét kínálta digitális lehetőségek használata által nem a múzeumi élmény átalakítása a cél, hanem az eddigi elvek kiszélesítése. Lengyel Ágnes, a Magyar Nemzeti Múzeum Palóc Múzeumának intézményvezetője *A Palóc Múzeum látványtárának üzenete az ökológiai egyensúly témaköréhez* című előadásában a fenntarthatóság szempontjából vizsgálta meg a paraszti hagyományt, illetve azt, hogy az milyen mintát mutathat a jelenkori látogatóknak. Emellett arra is kitért, hogy milyen eszközökkel képesek átadni a múzeumok ezt a tudást. Limbacher Gábor, a szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeum igazgatója *Kulturális örökség és a ráépülő múzeumi szerepvállalás Szécsényben* című előadásában bemutatta az intézményének otthont adó Forgách-kastélyt és annak történetét, majd a múzeum többretegű stratégiáját ismertette, külön hangsúlyozva a jövőbeli célokat.

A konferencia második részében, az első szekcióban Sári Zsolt *Adatbázistól a hangvizualizációig. Digitális múzeumi tartalmak lehetőségei* címmel ismertette, hogy a szentendrei Skanzenben miképpen használják fel a digitális játékokat és látványos interaktív eszközöket, illetve azt, hogy ezek használata milyen egyedi élményt nyújt a látogatók számára.

Mindezeknek pedig fontos alapja a valós történeti háttér, melybe interaktívan kívánja bevonni a látogatókat. Ez a folyamat az élmény mellett kihívást és egyben üzenetet is hordoz. Bokonics-Kramlik Márta a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum múzeumpedagógusa *Más mint mi? – tolerancia és elfogadás a Skanzen múzeumpedagógiai eszközeivel* címmel olyan, az intézményükben zajló közösségi programokat mutatott be, mint a demenciaprogram, a reintegrációs program hajléktalan embereknek és az integrált tábor fogatékkal élő fiatalok számára. Ezek célja a kulturális esélyegyenlőség megteremtése, tehát a programok résztvevői egyenértékű tagok, és nem segítségre szorulók. Tompa-Horváth Iringó a Pécsi Tudományegyetem Néprajz–Kulturális Antropológia Doktori Programjának hallgatója *Nyitott szemmel és nyitott szívvel a múzeumi tanulás felé. Hogyan látják a pedagógusok a múzeumok szerepét az átalakuló oktatásban?* című előadásában a múzeumok és iskolák kapcsolatát vizsgálta, és felhívta a figyelmet arra, hogy az említett két intézmény közös feladata a megfelelő kultúráközvetítés és a minőségi tudásátadás.

A másik szekcióban elsőként Wilhelm Gábor és Bakos Áron, a Néprajzi Múzeum főmuzeológusa, illetve muzeológusa *A múzeum nehéz örökségei* címmel arra a fontos kérdésre hívják fel a figyelmet, hogy kiállítható-e az örökség, és milyen morális kérdések vetődnek fel a „nehéz örökség” kapcsán. A kitelepített németek múzeumban elhelyezett tárgyai példáján érzékeltették a múzeum és kiállításainak ilyen jellegű dilemmáit. Prikler Szilvia Beatrix, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Magyarországi Tájházak Központi Igazgatóságának néprajzos muzeológusa *Tájházak a digitális térben* című előadásában elsősorban a tájház mint fogalom magyarázatára vállalkozott, majd az ezekkel foglalkozó igazgatóságot és annak tevékenységét mutatta be. A tájházak esetében is megfigyelhető, hogy az online térben való megjelenésük fellendülni látszik a járványhelyzet óta. Ennek következtében olyan online játékok is megjelentek, amelyeknek figyelemfelkeltő, élményszerű hatása fontos lehet az oktatási folyamat során. Nagy Zsolt, a BBTE Hungarológia Doktori Iskolájának doktorandusza *A (paraszt)kertek múzeumi reprezentációjának,*

hasznosításának lehetőségei és skanzenbeli rekonstruálásának kihívásai (romániai és magyarországi példák) címmel tartott előadást. Ebben arra az elgondolkodtató kérdésre hívja fel a figyelmet, hogy a szabadtéri múzeumoknak és az ott kialakított kereteknek milyen szerepe van a környezettudatosságra való nevelés folyamatában, a természeti, társadalmi és mesterséges környezet javításában.

A konferencia második részében két párhuzamos szekcióban zajlottak előadások. Az első kezdéseként Málnási Levente, a csíkszeredai Csíki Székely Múzeum muzeológusa *Múzeum, hagyomány és örökség Csíkban* című előadásában az intézmény megalakulásáról, a kezdeti küzdelmekről, nehézségekről, az akkor kívánt cél eléréséről beszélt. Mindemellett a modern kiállításokról is szó esett az eredethez való viszonyulás tükrében. Tatai Orsolya, a marosvásárhelyi Maros Megyei Múzeum muzeológusa *„Tárgy”-tudatosság mint múzeumi életmód. A Maros Megyei Múzeum néprajzi osztályának gyűjteményi öröksége* címmel mutatta be azt a folyamatot, amelynek során egy tárgy műtárggyá válik, illetve arra is rávilágított, hogy a műtárggyá válás folyamatában a múzeum milyen szerepet tölt be. Szemléltetésül intézményének digitális fotóarchívumát ismertette. Ezt követően Szabó Attila, a zilahi Megyei Történelmi és Művészeti Múzeum muzeológusa a kerámiakutatás kihívásairól tartott előadást. *Gyűjtők, könyvek, múzeumok. Kísérletek egy alulreprezentált örökség ismertetésére, avagy a kerámiakutatás kihívásai* című bemutatójában vázolta a kutatásban alkalmazott módszereket, felsorakoztatta a témában kutatókat, gyűjtőket, ugyanakkor említésre kerültek a kutatás nehézségei és az ismertetésre tett erőfeszítések egyaránt. A folytatásban pedig a zilahi kerámiakutatásról és a gyűjteményről beszélt.

A párhuzamos szekció Schultz Éva, a Budapesti Gazdasági Egyetem Kereskedelmi Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar tanársegédjének és Gászné Bösz Bernadett, a pécsi PTE Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola doktoranduszának előadásával kezdődött. A bemutató *A múzeumok és a turizmus kapcsolódási pontjai Magyarországon*

vonatkozásában: *helyzetkép és lehetőségek* címet viselte, melyben a turizmus és múzeum kapcsolatát és a látogatókutatásokat vázolták. Horváth Alpár, a BBTE Földrajz Kar Gyergyószentmiklósi Kihelyezett Tagozatának adjunktusa *Múzeumok a székelyföldi turizmusban* címmel tartott bemutatója során prezentálta, hogyan tekintenek az emberek a múzeumokra, megvizsgálva azt is, hogy mennyire vannak jelen az online platformokon az említett intézmények. Továbbá ismertette a székelyföldi múzeumok fejlődési lehetőségeit. A tömb záró előadója Pál-Kovács Dóra, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóságának néprajz-és táncutatója volt. *Táncoló múzeum? A tánc mint társadalmi rítus múzeumi bemutatásának lehetőségeiről* című előadásában azt vázolta, hogy egyedi módon, a tánc által miként lehet bemutatni a múzeumi tárgyakat, illetve említést tett arról is, hogy a magyar néptánc bemutatásának milyen lehetőségei vannak egy múzeum esetében.

A konferenciát záró párhuzamos szekciók egyikében Dimény Attila, a kézdivásárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeum intézményvezetője *A kézdivásárhelyi múzeum társadalomra gyakorolt hatásai* címmel tartotta meg előadását, bemutatva a város múzeumszervezési történetét, a gyűjtemények gyarapodását, illetve ismertetett néhány múzeumpedagógiai foglalkozást, és vázolta az elmúlt 50 év látogatói tendenciáit is. Ezt követően Törő Balázs, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum néprajzos munkatársa *A „Bor régészete”. Avagy a Laczkó Dezső Múzeum néprajzosai terepen* címmel tartott előadást, egy érdekes kutatásba vezetve be a hallgatóságot. Egy 18. század végén épült présház és pince feltárásában segédkeztek a múzeum régészei, néprajzosai és restaurátorai. Külön kitért arra, hogy a feltárás folyamatában milyen kapcsolatot alakítottak ki a lokális közösségekkel, szívesen fogadták a kíváncsi érdeklődőket és önkénteseket is. A bemutató során a munkafolyamatot és az ott talált római sírkövet, valamint annak izgalmas történetét vizuális anyagokkal illusztrálta.

A párhuzamos csoportban elsőként Mogyorósi Ágnes, a válaszúti Kallós Zoltán Néprajzi Gyűjtemény

muzeológusa tartott előadást *A Kallós Zoltán Néprajzi Gyűjtemény lehetőségei a digitalizáció korában* címmel. Röviden ismertette a működtető alapítványt, majd az ott található gyűjteményt mutatta be. Továbbá a látogatók számára létrehozott applikációról esett szó, melynek célja a megőrzött és begyűjtött tárgyak minél szélesebb körben való bemutatása. Végezetül pedig Vajda András, a marosvásárhelyi Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Alkalmazott Társadalomtudományok Tanszékének docense *Múzeum – kommunikáció – közkapcsolatok* címmel tartott előadást. Ebben felvázolta a székelyföldi múzeumok tevékenységének alakulását a járvány időszaka alatt, illetve bemutatta, hogy az említett intézmények milyen online platformokon jelennek meg. Említésre került az is, hogy míg Magyarországon igényt tartanak a virtuális kiállításokra, addig a székelyföldi múzeumokra viszont ez nem jellemző.

Az előadások összegzéseképpen elmondható, hogy a múzeumi intézmények egyik gyengeségként a kommunikáció hiányát lehetne megnevezni, mely főképp a digitális felületeken jelentkezik. Új kihívást jelent számukra a változásokkal való lépéstartás és – főleg a székelyföldi múzeumok esetében – a virtuális tartalmak, kiállítások létrehozása, kialakítása. Éppen ezért fontos az intézményközi kommunikáció, a folyamatos kapcsolattartás és tapasztalatátadás. Ugyanakkor más kérdéskörök vagy éppen problémák kapcsán is szükséges az egymástól való tanulás szükségessége. Így a magyar muzeológiában irányadó lehet a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum toleranciára és elfogadásra sarkalló múzeumpedagógiai tevékenysége is, amelynek keretén belül a kulturális esélyegyenlőség megteremtése a cél. A jó példák és a tanulságok sora folytatható, és a szervezők, a résztvevők, illetve a hallgatóság reményei szerint további szakmai találkozókra kerül majd sor.

A tartalmas, figyelemfelkeltő és tanulságos előadásokat felvonultató konferencia anyagából a KJNT szerkesztésében tanulmánykötet készül.

Trandafir Kinga